

Psalmregel (uit Ps 67)

Moge God ons genadig zijn en ons zegenen,
moge het licht van zijn gelaat over ons schijnen.
Dan zal men op aarde uw weg kennen,
onder alle volken uw reddende kracht.

Votum en groet

Onze hulp is in de naam van de Heer,
die hemel en aarde gemaakt heeft.
Genade zij u en vrede
van God, onze Vader,
en van Jezus Christus, onze Heer. Amen

Gebed

God,
tot u bidden wij,
want om uw licht zijn wij verlegen,
in de duisternis van deze wereld,
waar mensen lijden en elkaar doen lijden,
waar de overvloed zo slecht wordt gedeeld,
waar mensen elkaar naar het leven staan,
elkaar de vrijheid benemen.

Zo slecht hebben wij het niet getroffen.
Ook ons leven kent soms zorgen en tegenspoed, maar toch...
We hebben het goed, om nou te zeggen dat we in duisternis leven...
Misschien moeten we zeggen,
In de schemer zijn we om u verlegen.
En we leven wel in het licht,
Maar echt warmen doet het ons misschien niet,
Zoals de zon op deze februari-ochtend ons beter bevalt dan mist en regen,
maar we toch onze handen die hebben weggestopt in de zakken van onze dikke
winterjassen.

Kom tot ons God,
vind ons, wij die u vaak niet zoeken,
en verwarm ons hart,

ontsteek in ons uw licht en uw vuur,
vervul ons van uw liefde,
en open onze ogen voor U en voor elkaar,
dat wij opstaan,
en leven.

Ontferm u over ons, over al uw mensen, over heel uw schepping:

Psalmregel

Dat de volken U loven, God,
dat alle volken U loven.

Dankgebed en voorbeden

Verborgene,
God, u die zich niet laat vangen in wat wij verzinnen,
U die wij niet kunnen vinden,
U die ons vindt,
vaak als wij er het minst op bedacht zijn,
maar toch soms ook hier,
dat hopen we, dat bidden we,
in dit eeuwenoude huis van God en mensen,
wanneer wij de oude woorden lezen,
zingen,
stil zijn,
bidden,
samen koffie drinken.
Vind ons, steeds opnieuw,
zo bidden wij,
dat wij ons laten vinden,
door U,
en door elkaar,
geroepen tot een leven,
als mensen die tot hun doel komen,
mensen die niet in grauwigheid voortploeteren,
maar als mensen die werkelijk leven.

Voor deze wereld bidden wij,

Voor zoveel mensen op zoveel plaatsen die lijden onder armoede, onder geweld,
onder oorlog.

We noemen Oekraïne, waar steeds meer mensen in de vrieskou moeten overleven.

We bidden voor de Palestijnen, de wereld lijkt hen alweer vergeten, maar de onderdrukking gaat gewoon door.

Voor Darfur, voor Syrië en Jemen,
Voor Iran.

We bidden voor onszelf:

dat we niet weggijken,

dat we de moed vinden om op te staan voor recht en vrede,
ver weg en dichtbij.

U weet wat er in ons leeft,

U kent onze zorgen,

onze eenzaamheid,

ons verdriet,

onze angsten.

U kent onze dromen,

onze blijdschap,

onze hoop.

Raak het alles aan met uw liefde,

zegen ons met uw aanwezigheid,

laat u vinden,

en doe ons omzien naar elkaar

en onze naaste.

God, hoor ons als wij u zoeken in de stilte.

Zo bidden wij, in de naam van uw Zoon Jezus, die ons uw wegen leerde. Amen

Gemeente van Christus,

Vorige week dronk ik weer een keer koffie met mijn voorganger hier, Bernard van Verschuer. We hadden het over van alles, en we hadden het ook over de kerk en over theologie. En toen zei Bernard op een gegeven moment zoiets als: 'wat vrijzinnigheid is weet ik eigenlijk ook niet precies, maar volgens mij moet het in de kerk uiteindelijk gewoon over God gaan.'

Ik vond dat mooi. Het moet in de kerk over God gaan. Bedrieglijk eenvoudig, maar toch eigenlijk niet.

Het is helemaal niet zo vanzelfsprekend dat het in de kerk over God gaat. Het gaat in de kerk over van alles, en er wordt ook veel gezegd over God, natuurlijk, en in onze hoek van de kerk gaat het dan vaak veel over wat God van ons vraagt, ethiek, onze naaste liefhebben, en over de vraag naar het goede leven, dat soort dingen. En in orthodoxe kerken gaat het wat vaker over hoe het goed komt tussen God en ons, verzoening, zonde en vergeving, onze 'relatie met God', etc. En al die thema's raken wel aan God, maar je kunt denk ik wel zeggen: over God zélf hebben we het weinig.

Vandaag is de laatste zondag van de Epifaniëntijd, de zondagen waarop we steeds verhalen hebben gelezen van hoe Jezus als Gods gezalfde verschijnt onder de mensen, hoe hij optreedt, hoe hij spreekt, en hoe in hem God zelf tot ons komt.

Toen ik de lezingen voor deze zondag opzocht, had ik nog die woorden van Bernard in mijn achterhoofd: 'het moet in de kerk gewoon over God gaan'. En ik dacht: laat ik het op deze laatste zondag voor de Veertigdagentijd, deze laatste zondag van Epifanie, eens hebben over God.

...

Een paar dagen later zat ik in de trein een boek te lezen van de Amerikaanse lutherse theoloog Andrew Root, over hoe de kerk hoopvol kan blijven in tijden van kerkelijke neergang – en ik sla het een beetje plat, maar hij nodigt ons eigenlijk uit om ons zelf wat minder druk te maken en te durven wachten op God.

In dat boek put Root veel uit het werk van de beroemde Zwitserse theoloog Karl Barth, uit de vorige eeuw. En in de passage die ik zat te lezen ging het onder andere over een van de bekendste uitspraken van Barth: "God is God."

Ook dat is een bedrieglijk eenvoudig zinnetje, net als die wijze woorden van Bernard. God is God. Het lijkt iets te verklaren, het lijkt iets uit te leggen, maar het doet eigenlijk het tegenovergestelde. Waar veel theologen door de eeuwen heen altijd hebben geprobeerd God uit te leggen, God te begrijpen, God te definiëren, God onder woorden te brengen, laat Karl Barth het bij die simpele uitspraak: God is God.

En zo weerstaat hij in feite de eeuwige verleiding om God uit te leggen, te begrijpen – en daarmee ook te begrenzen en te beperken, vast te leggen.

God is God. God valt alleen samen met zichzelf. God is God.

In de vroege kerk en zeker ook in de middeleeuwen was in het spreken over God de negatieve theologie erg belangrijk. De gedachte dat je over God uiteindelijk alleen kan zeggen wat hij niet is. En Barth greep eigenlijk terug op die oude traditie, in een reactie op een moderne theologie die God steeds meer probeerde te verklaren, en daarmee ook steeds kleiner maakte – maar ook in reactie op een versteende orthodoxie, die eigenlijk precies hetzelfde deed, en vaak nog steeds doet, maar dan net anders. waarbij God steeds meer samenvalt met en opgesloten wordt in de schema's en dogma's en bouwwerken van theologen.

Daar tegenover dat eenvoudige zinnetje: God is God. God is de volledig andere. God is transcendent. En God is niet te kennen op onze voorwaarden, God past niet in onze schema's – of ze nou vrijzinnig zijn of orthodox, christelijk of atheïstisch.

God is God. Er is een fundamenteel verschil tussen God en mens, tussen God, en ons. God is voorbij onze grenzen, ons denken, onze filosofie, onze wetenschap, onze theorieën en argumenten en constructies.

...

Wij lezen vanochtend Paulus, een stukje uit de eerste brief aan de Korintiërs, en ook hier, een fundamenteel verschil tussen God en mens:

“Aan ons heeft God dit geopenbaard, door de Geest, want de Geest doorgrondt alles, ook de diepten van God. Wie is in staat de mens te kennen, behalve de geest van de mens? Zo is alleen de Geest van God in staat om God te kennen.”

Ook hier de onkenbare God. Alleen God kan zichzelf kennen. Maar gelukkig blijft het daar volgens Paulus niet bij. God openbaart zichzelf aan mensen, door hen zijn Geest te geven.

Het is een gedachte die ook bij Barth centraal staat: God, de volstrekt andere, God die God is, geeft zichzelf. God laat zich kennen, niet omdat wij God kunnen begrijpen, maar omdat God het wil. Omdat hij, (of zij, of het, of hen), ons aanspreekt, omdat hij ons roept, omdat hij zijn Geest geeft.

De wijsheid van mensen kan God niet begrijpen, bevatten, verklaren. En voor wijzen en machthebbers blijft God verborgen, maar aan wie God zichzelf geeft, is hij bekend.

Het is wat Karl Barth aanduidde als de 'onmogelijke mogelijkheid': God is alleen te kennen door God. Dat betekent niet dat God niet te kennen is, maar het betekent wel dat wij God niet kunnen vinden door druk in de Bijbel te lezen, of in de vrede van de natuur, of in de liefde tussen mensen – toch een beetje een vrijzinnig dogma misschien, 'God gebeurt tussen mensen', dat soort werk. Wij vinden God niet, maar God vind ons, omdat God dat wil. God laat zich vinden.

Met een klassiek woord kun je dat noemen: 'genade'. Het valt ons toe, het wordt ons gegeven.

Het valt ons toe. En wat net zo belangrijk is, misschien nog wel belangrijker: die theologie van Barth is nadrukkelijk een open theologie. De mogelijkheid van het onmogelijke. Geloof is nooit af, geloof is nooit klaar, geloof betekent dat er ieder moment een nieuwe mogelijkheid is, om God te ontmoeten, om door God gevonden te worden, en door God veranderd te worden.

...

Paulus schrijft: "Toch is wat wij verkondigen wijsheid voor wie volwassen is in het geloof." Wij voelen allemaal de impliciete tegenstelling die Paulus gebruikt: geen kind, maar volwassen.

De NBV21 vertaalt met 'volwassen' de Griekse woorden *hoi teleioi*, wat letterlijk zoiets betekent als: zij die geworden zijn wat ze kunnen zijn; zij die tot hun doel zijn gekomen; zij die zijn volgroeid. En dat kun je dus inderdaad prima met volwassen vertalen, maar dat Grieks zegt net wat meer: het heeft die extra laag van tot een doel zijn gekomen, een vervulde mogelijkheid.

...

Karl Barth heeft het in zijn theologie over God als de volstrekt andere, God die van de andere kant komt, van buiten, God die inbreekt in de wereld van mensen. Maar vervolgens heeft Barth het ook eindeloos, hij heeft enorm veel geschreven, over hoe mensen op dat inbreken van God kunnen antwoorden, en ook, wat het betekent om mens te zijn zoals God ons bedoelt – om, zeg maar in de woorden van Paulus, volwassen te worden, tot ons doel te komen.

Karl Barth betreft dat zelf vaak in de eerste plaats op Jezus Christus, de mens in wie God ons laat zien wat het betekent om werkelijk mens te zijn. Maar je kunt denk ik wel zeggen, met dat antwoorden op Gods inbreken in de wereld zitten we ook in het hart van de Hebreeuwse Bijbel, en raken we aan de kern van de Thora. De stem die klinkt in de woestijn, en die ons steeds de keuze voorhoudt hoe we willen leven, de keuze die Mozes het volk voorhoudt in het zicht van het beloofde land:

"Ik roep vandaag hemel en aarde als getuigen op: u staat voor de keuze tussen leven en dood, tussen zegen en vloek. Kies voor het leven, voor uw eigen toekomst en die van uw nakomelingen, door de HEER, uw God, lief te hebben, Hem te gehoorzamen en Hem toegedaan te blijven."

...

Tot slot nog iets over dat vinden van God.

Het lijkt er een beetje op dat de bodem van de secularisatie is bereikt. Je leest misschien soms ook wel zo'n nieuwsberichtje, dat de jonge generaties weer meer open staan voor geloof en God en religie.

Mensen zijn weer op zoek naar God. Niet dat de kerken ineens weer vol zitten, en dat hoeft ook helemaal niet, maar toch. Ik hoor het van mensen om me heen en ik spreek zelf ook best veel mensen die op zoek zijn.

En misschien zit je hier vanochtend ook zo, want ik zie altijd wel een paar gezichten die ik niet ken. Misschien ben je op zoek naar God. Of misschien kom je hier al veertig jaar, en ben je ook op zoek naar God, opnieuw of al jarenlang.

En dat is mooi. En zoek vooral verder. Maar ik vind het ook wel een ontspannende gedachte: je hoeft God niet zelf te vinden. God vind jou wel.

...

Wij vieren vandaag de maaltijd van de Heer. En die maaltijd kan voor ons van alles betekenen. Verbondenheid met elkaar, we vormen de kring, we delen brood en wijn. Verbondenheid met Christus, het brood en de wijn die als zijn lichaam en bloed onze verbondenheid met hem vertegenwoordigen. Een maaltijd van de hoop, op die wereld van vrede en recht van de profeten, waar ieder mens in vrede met de ander verbonden is, zoals wij straks in die kring verbonden zijn met elkaar, elkaar vrede wensen. En je kunt natuurlijk nog veel meer zeggen over die maaltijd.

En je zou het ook zo kunnen opvatten: de maaltijd waarin wij brood en wijn ontvangen als een teken van die onmogelijke mogelijkheid dat God zich door mensen laat kennen, dat God zich met ons bemoeit. En daar hoeven we niets voor te doen, we hoeven alleen te wachten en te ontvangen.

We hoeven God niet te begrijpen, we hoeven niet eens in hem te geloven, we hoeven alleen maar zijn stem te verstaan die ons aanspreekt, die ons uitnodigt om te leven in zijn liefde.

Amen